

POSTANOWIENIE

Dnia 23 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców
z udziałem E. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Elblągu
o podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 23 stycznia 2026 r.,
wniosku Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców z dnia 25 listopada 2025 r.
o wyłączenie Sędziego Sądu Najwyższego X.Y. od orzekania
w sprawie I USK 785/26 (poprz. sygn. akt II USK 340/25),

**wyłączyć Sędziego Sądu Najwyższego X.Y. od orzekania w
sprawie I USK 785/26.**

UZASADNIENIE

Pełnomocnik Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców (Rzecznik) w dniu 27 listopada 2025 r. wniósł na podstawie art. 49 § 1 k.p.c. o wyłączenie Sędziego Sądu Najwyższego X.Y. od orzekania w sprawie I USK 785/26 (poprzednia sygnatura akt II USK 340/25) dotyczącej rozpoznania skargi kasacyjnej Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 11 marca 2025 r. z uwagi na zaistnienie okoliczności mogących wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w rozpoznawanej sprawie.

Według Rzecznika zaistniałe wątpliwości powstały na kanwie sporu pomiędzy Rzecznikiem, przedsiębiorcami a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, którego przedmiotem jest interpretacja przepisów w przedmiocie tzw. Małego ZUS Plus, dotycząca wykładni art. 18c ust. 11 pkt 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 350, dalej jako: „ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych”). Rzecznik od początku 2024 r. wsparł setki przedsiębiorców, którym Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił prawa do ponownego skorzystania z preferencji składkowej. Obecnie sprawy z odwołania Rzecznika i przedsiębiorców od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych są prowadzone w sądach wszystkich apelacji w Polsce. Kwestie poruszane w złożonej przez Rzecznika skardze kasacyjnej dotyczą rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego w zakresie wykładni użytego w art. 18c ust. 11 pkt 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych okresu „ostatnich 60 miesięcy kalendarzowych prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej” i mają znaczenie nie tylko w niniejszej sprawie, ale także przy rozstrzyganiu podobnych spraw. Sąd Najwyższy w tej kwestii nie wyraził dotychczas swojego poglądu.

Rzecznik podniósł również, że w różnych sprawach rozstrzyganych z udziałem Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców jako strony działającej na prawach prokuratora przed Sądem Apelacyjnym w Gdańsku, dotyczącej tożsamego sporu prawnego, skład orzekający w ustnych motywach rozstrzygnięcia uwzględniającego apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i oddalającego odwołanie przedsiębiorcy powołał się na stanowisko prezentowane przez SSN X.Y. Uprawdopodobniając tą okoliczność, Rzecznik powołał się na zapis ustnych motywów rozstrzygnięć przetworzonych z nagrania rozpraw apelacyjnych, które miały miejsce w Sądzie Apelacyjnym w Gdańsku w dniu 12 lutego 2025 r., w sprawie sygn. akt III AUa 996/24, a także w dniu 17 kwietnia 2025 r., w sprawie III AUa 1151/24, które są udostępnione w Portalu Informacyjnym Sądów Powszechnych. Z zapisów tych wynika, że Sądy orzekające przy ferowaniu wyroków powoływały się na stanowisko prawne sędziego Sądu Najwyższego X.Y. przedstawione sędziom na szkoleniu, zgodnie z którym „stanowisko Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców przedstawiane w sporze jest nieuzasadnione”.

Z informacji pozyskanej przez Rzecznika wynika, że sędzia X.Y. zawiadomił Sąd Najwyższy o zamiarze przeprowadzenia w dniu (.....), zajęć z zakresu prawa i ubezpieczeń społecznych dla sędziów apelacji gdańskiej w ramach szkolenia organizowanego przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku. Wobec powyższego zdaniem wnioskodawcy w niniejszej sprawie powstają uzasadnione wątpliwości co do zagwarantowania rozpatrzenia skargi kasacyjnej przez sędziego niezależnego i bezstronnego. Skoro bowiem stanowisko merytoryczne Sędziego Sądu Najwyższego X.Y. jest już znane i miało bezpośredni wpływ na zaskarżone orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, rodzi się uzasadniona wątpliwość co do prawidłowego rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej w sytuacji, gdy ten sam sędzia wyznaczony zostaje do jej rozpatrzenia. Ponadto ocena Sędziego co do wykładni spornych przepisów została wyrażona przed formalnym wpłynięciem skargi kasacyjnej w sprawie do Sądu Najwyższego, czyli przed zapoznaniem się przez Sędziego ze stanowiskiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Rzecznika i płatnika składek.

Wniosek Rzecznika o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego X.Y. od rozpatrywania skargi kasacyjnej jest w pełni uzasadniony, gdyż zważywszy na działalność, jakiej się podejmuje w ochronie przedsiębiorców, obowiązkiem Rzecznika jest podjęcie wszelkich czynności procesowych w celu wyeliminowania ryzyka w prawidłowym i rzetelnym rozpoznaniu przedmiotowej sprawy. Pewność prawa wymaga, aby osoba, która zwróciła się do Rzecznika z wnioskiem o działania interwencyjne w sprawie sporu dotyczącego Małego ZUS Plus, mogła działać w zaufaniu, że orzeczenie Sądu Najwyższego w jej sprawie wydane będzie przez osobę bezstronną. Obecność w składzie sędziego, którego stanowisko merytoryczne w sprawie jest znane przed wpłynięciem skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego, może pozbawiać ten skład statusu niezawisłego i bezstronnego sądu.

SSN X.Y. w wyjaśnieniach z dnia 9 stycznia 2026 r. złożonych na podstawie art. 52 § 2 k.p.c. wniósł o wyłączenie go od rozpoznania niniejszej sprawy i oświadczył, że w pełni zgadza się z argumentacją wnioskodawcy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek strony skarżącej zasługuje na uwzględnienie.

Bezstronność i niezależność Sądu orzekającego wywodzona z zasady konstytucyjnej prawa do sądu stanowi w istocie prawo strony do rzetelnego procesu, czyli sprawiedliwego, praworządnego i uczciwego (art. 45 § 1 Konstytucji RP). Gwarancja wyłączenia Sędziego z mocy art. 48 § 1 k.p.c. i art. 49 k.p.c. służy nie tylko zabezpieczeniu neutralnego osądu w konkretnej sprawie, lecz zapewnieniu, aby osąd ten prezentował się jako bezstronny w ocenie opinii publicznej (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 13 grudnia 2005 r., SK 53/04, OTK-A 2005, Nr 11, poz. 134 i z dnia 24 lipca 2008 r., P 8/07, OTK-A 2008, Nr 5, poz. 84; A. Łazarska, Prawo do rzetelnego procesu (w:) Rzetelny proces cywilny, Warszawa 2012; P. Wiliński, R. Zawłocki (red.), Bezstronność sędziego w sprawach karnych w świetle zarzutu wadliwości jego powołania, Warszawa 2022). W myśl art. 49 k.p.c. Sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Ocena, czy konkretna okoliczność może budzić uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego, powinna mieć charakter obiektywny, nie powinna sprowadzać się do oceny, czy sędziemu można postawić zasadny zarzut braku obiektywizmu, ale czy ze stanowiska strony zachodzą wystarczające okoliczności, które mogą budzić wątpliwości co do bezstronności sędziego orzekającego (postanowienia Sądu Najwyższego z: 19 listopada 1981 r., IV PZ 63/81, LEX nr 8371; 17 grudnia 2014 r., I UO 3/14, LEX nr 1777867; 15 października 2024 r., III CZ 185/24, LEX nr 3769579). Nie bez znaczenia mogą być w tym zakresie także pozory lub przypuszczenia, jeśli są obiektywnie uzasadnione (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2024 r., I CSK 1279/23, LEX nr 3713060; Ł. Błaszczak, J. Studzińska (red.), Instytucje postępowania cywilnego. System Postępowania Cywilnego. Tom 1, Warszawa 2025, s. 653 i n.). Przyczyną wyłączenia jest sama możliwość powstania wątpliwości, i to zarówno u podmiotów zgłaszających wnioski o wyłączenie, jak i u innych występujących w procesie oraz również u osób spoza procesu. Sąd postanowi o wyłączeniu sędziego, jeżeli stwierdzy możliwość istnienia tych wątpliwości, niezależnie od własnego przekonania o ich zasadności (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 grudnia 2005 r., SK 53/04, OTK-A 2005, nr 11,

poz. 134; M. Jędrzejewska (w:) T. Ereciński, J. Gudowski, M. Jędrzejewska, Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego, cz. 1, t. 1, Warszawa 2004, s. 159). Standard tej oceny powinien być wysoki, chodzi bowiem nie tylko o zapewnienie rzeczywiście neutralnego rozstrzygnięcia sprawy, lecz także dbałość o wizerunek sądu jako bezstronnego, co służy budowaniu zaufania społeczeństwa do wymiaru sprawiedliwości (postanowienia Sądu Najwyższego z: 13 maja 2022 r., II CSKP 989/22, LEX nr 3345668; 1 lutego 2024 r., I CSK 286/23, LEX nr 3669652). O zasadności żądania wyłączenia na podstawie art. 49 k.p.c. nie decyduje zatem przekonanie sądu co do tego, czy konkretny sędzia, z racji autorytetu i postawy sędziowskiej daje pełną gwarancję obiektywnego rozstrzygnięcia, lecz to, czy owo rozstrzygnięcie - ze względu na sytuację, w jakiej znajduje się sędzia w relacji do przedmiotu sporu i stron - będzie w taki sam sposób oceniane przez strony i opinię publiczną (postanowienia Sądu Najwyższego z: 13 maja 2022 r., II CSKP 989/22, LEX nr 3345668; 12 października 2023 r., III CZP 5/23, OSNC-ZD 2024, nr 2, poz. 22).

W niniejszej sprawie okolicznością niewątpliwą jest, iż SSN X.Y. prowadził szkolenia dla sędziów Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, wyjaśniając między innymi kwestie interpretacji przepisów na tle wątpliwości powstałych w wykładni art. 18c ust. 11 pkt 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, odnosząc się przy tym do stanowiska prawnego (zarzutów) w sporze pomiędzy Rzecznikiem a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. Okoliczność ta w ocenie Sądu Najwyższego może stanowić uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego w sprawie, w której sędzia będzie rozpoznawał skargę kasacyjną Rzecznika, strony pozostającej w sporze. Zaufanie do sądu stanowi procesową gwarancję zapewnienia rzetelnego procesu i jest zabezpieczeniem, na tle często skomplikowanych przypadków wykraczających poza granice określone przez bezwzględne przyczyny wyłączenia, proceduralnej sprawiedliwości orzekania.

Sędzia, wypowiadając się o zasadności roszczeń stron pozostających w sporze, nawet prezentując własny pogląd na interpretację spornych przepisów, przed rozpoznaniem sprawy, naraża się na podejrzenie o stronniczość i niezależność. Z punktu widzenia strony nie da się zatem zanegować obiektywnie uzasadnionej obawy, że sędzia mógłby przełożyć ocenę prawną sformułowaną na

szkoleniu pod kątem rozstrzygania przedmiotowej sprawy. Taka zaś sytuacja, może budzić podejrzenie o bezstronność sądu, może zagrażać powadze wymiaru sprawiedliwości. Sąd wziął również pod uwagę, że SSN X.Y. przychylił się do wniosku o jego wyłączenie, co zostało potraktowane jako dostrzeżenie przez sędziego możliwości powstania uzasadnionej wątpliwości co do jego bezstronności i stanowiło argument przemawiający na rzecz wyłączenia sędziego od orzekania w sprawie (postanowienia Sądu Najwyższego z: 13 maja 2022 r., II CSKP 989/22, LEX nr 3345668; 1 lutego 2024 r., I CSK 286/23, LEX nr 3669652).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł zgodnie z wnioskiem strony.

(J.K.)

[a.ł]